

Elżbieta Jantóń-Drozdowska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

POLITYKA WSPIERANIA KONKURENCYJNOŚCI W UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Międzynarodowa konkurencyjność przedsiębiorstw i gospodarek budzi zainteresowanie nie tylko sfery biznesu, ale również instytucji państwowych i Unii Europejskiej (UE). W tym ostatnim przypadku ważne jest tworzenie otoczenia ekonomicznego, prawnego i demograficznego (krajowego i wspólnotowego), które sprzyja podniesieniu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarek. W opracowaniu poddano analizie projekty UE, których celem jest budowanie konkurencyjnej gospodarki, nawet jeżeli, tak jak w przypadku strategii tworzonych w XX wieku, nie używano kategorii „konkurencyjność”. W realizowanej obecnie Strategii „Europa 2020” przyjęte zostały trzy priorytety dla zrównoważonego wzrostu i zatrudnienia: mądry wzrost, zrównoważony wzrost i zintegrowany wzrost.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, polityka przemysłowa, Strategia Lizbońska, Strategia „Europa 2020”.

1. Wstęp

Kategoria „konkurencyjność” została upowszechniona w literaturze ekonomicznej w 2. połowie lat 80. Jednakże już wcześniej pracowano w instytucjach dzisiejszej UE nad poprawą pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw i całej gospodarki. W opracowaniu poddano analizie przedsięwzięcia Unii Europejskiej, których celem było i jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki tego obszaru. Najwięcej miejsca poświęcono ostatnim projektom, tzn. Strategii Lizbońskiej i Strategii „Europa 2020”.

2. Próby formułowania i realizacji wspólnotowej polityki przemysłowej w XX wieku

Pierwsza próba sformułowania polityki przemysłowej Wspólnoty została podjęta w 1970 r., kiedy to Komisja opublikowała bogato udokumentowane Memorandum w

sprawie polityki przemysłowej¹, w którym uzasadniała konieczność podjęcia wspólnych działań odnoszących się do przemysłu. Wśród argumentów przytoczonych przez Komisję znalazła się przede wszystkim konieczność zwiększenia zdolności adaptacyjnej przedsiębiorstw do zmieniających się warunków konkurencji. W 1973 r. Rada zatwierdziła kolejną propozycję Komisji i nadała jej rangę wspólnego programu działania w dziedzinie przemysłu i polityki technologicznej². Wśród różnych działań przewidziano w tym programie m.in. wspieranie rozwoju sektorów wykorzystujących zaawansowaną technologię, co miało podnieść międzynarodową konkurencyjność gospodarki Wspólnoty. Realizacja programu napotykała poważne przeszkody, które wiązały się przede wszystkim z własnymi priorytetami krajów członkowskich i brakiem zainteresowania dla realizacji wspólnego programu, który na pierwszym miejscu stawiał interes przemysłu Wspólnoty jako całości.

W październiku 1981 r. Komisja przedstawiła założenia wspólnej strategii przemysłowej Wspólnoty³, które w dużym stopniu złożyły się na priorytety zapisane w Jednolitym Akcie Europejskim, następnie w Traktacie z Maastricht. Wspomniane założenia to m.in. wzmocnienie bazy naukowej i technologicznej przemysłu oraz poprawa jego konkurencyjności na rynku światowym⁴. W latach 90., poza inicjatywami i działaniami podejmowanymi przez instytucje Wspólnoty, dużego znaczenia nabrała koordynacja przedsięwzięć poszczególnych krajów w ramach ich polityki przemysłowej, promowanie współpracy o zasięgu europejskim oraz inicjowanie przemian strukturalnych⁵. Powtarzalność w kolejnych projektach kwestii konkurencyjności przemysłu europejskiego przekonuje, że skuteczność wspólnotowych działań była w tamtym okresie niewystarczająca. Stąd w XXI wieku pojawiły się kolejne propozycje Komisji.

3. Strategia Lizbońska

Strategia przyjęta przez Radę Europejską w 2000 r. była odpowiedzią na szereg zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych oraz wewnętrznych. Należały do nich przede wszystkim:

- postępująca globalizacja, a wraz z nią rosnąca konkurencja na rynkach światowych;
- szybkie tempo zmian wynikających z postępu technicznego, zwłaszcza w dziedzinie informatyzacji gospodarek i społeczeństw;

¹ *La politique industrielle de la Communauté, Memorandum de la Commission au Conseil, Commission des Communautés Européennes, Bruxelles 1970.*

² *Memorandum from the Commission on the Technological and Industrial Policy Programme, Commission of the EC, Brussels 1973.*

³ *A Community Strategy to Develop Europe's Industry, Commission of the EC, Brussels 1981.*

⁴ Szczegóły zob. E. Jantóń-Drozdowska, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Ars boni et aequi, Poznań 2009*, s. 260-261.

⁵ Por. P. Coffey (ed.), *Main Economic Policy Areas of the EEC – Towards 1992*, Academic Publishers, Dordrecht 1990, s. 140.

- starzenie się społeczeństw Unii Europejskiej, spowodowane niskim przyrostem naturalnym;
- narastająca luka w poziomie rozwoju między gospodarkami Europy i USA a krajami azjatyckimi.

W ostatnich dwóch dekadach XX wieku kraje Unii Europejskiej rozwijały się gospodarczo w tempie 2,3% rocznie, a USA osiągały w tym okresie średnie tempo wzrostu gospodarczego na poziomie 3,3%. W konsekwencji poziom życia, liczony jako PKB na jednego mieszkańca w UE, wynosił 70% poziomu amerykańskiego.

W momencie przyjmowania Strategii Lizbońskiej gospodarka amerykańska charakteryzowała się wyższą niż gospodarka Unii Europejskiej stopą zatrudnienia. O ile w UE stopa zatrudnienia wynosiła ok. 64%, to w USA sięgała ona ponad 73%. Przedsiębiorstwa działające na obszarze Unii Europejskiej tworzyły mniej nowych miejsc pracy, a głównym problemem europejskich rynków pracy było długotrwałe bezrobocie strukturalne i dobrowolne. Różnice pomiędzy luką mierzoną wskaźnikami wydajności pracy a wskaźnikiem dochodu narodowego przypadającego na mieszkańca wskazują, że prawie $\frac{3}{4}$ luki rozwojowej pomiędzy krajami dawnej UE (UE-15) a Stanami Zjednoczonymi wynikało z niższego poziomu wykorzystania zasobów ludzkich w gospodarkach krajów członkowskich. Niższy stopień wykorzystania zasobów ludzkich w gospodarce Unii miał swoje korzenie zarówno w znacznie krótszym średnim czasie pracy przypadającym na zatrudnionego, jak również w niższym odsetku zatrudnionych w grupie osób w wieku produkcyjnym.

Rozwój nauki i komercyjnych zastosowań wiedzy w Europie pozostawał w tyle w porównaniu z dynamiką innowacyjną gospodarki amerykańskiej. W latach 90. XX wieku tylko 17% eksportu UE stanowiły produkty zaawansowane technologicznie, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych ten wskaźnik wynosił 25%. Na działalność B+R państwa europejskie przeznaczały przeciętnie o ponad 30% mniej środków finansowych niż USA⁶.

Celem Strategii Lizbońskiej w jej pierwotnym kształcie, przyjętym w marcu 2000 r., było stworzenie na obszarze UE do końca 2010 r. najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki świata, opartej na wiedzy, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zapewniającej spójność społeczną. Ustalenia Strategii Lizbońskiej były skierowane bezpośrednio do instytucji Unii oraz rządów poszczególnych państw członkowskich.

We wstępie do Strategii Lizbońskiej zdefiniowano silne i słabe strony gospodarki UE. Ich bilans wyznaczył priorytety nowej strategii, czyli efektywniejsze wykorzystanie dostępnych zasobów (pracy, wiedzy, kapitału, środowiska) oraz aktywne kształtowanie nowych przewag konkurencyjnych europejskiego obszaru gospodarczego. Osiągnięciu zakładanych celów miały służyć różnego typu działania umieszczone w pięciu komplementarnych obszarach:

⁶ Zob. European Commission, Communication from the Commission Europe 2020, *A Strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, Brussels, 3.03.2010.

I. Przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy, obejmującej rozwój społeczeństwa informacyjnego, wzrost znaczenia nauki i badań, stymulowanie zdolności innowacyjnych oraz kształtowanie kwalifikacji i umiejętności z uwzględnieniem potrzeb przyszłych rynków pracy. Budowa gospodarki opartej na wiedzy miała opierać się na inicjatywach i działaniach skoncentrowanych w dwóch obszarach:

1. Społeczeństwo informacyjne – zapewnienie każdemu mieszkańcowi Unii Europejskiej swobodnego dostępu do informacji za pośrednictwem elektronicznych środków przekazu. Dla inicjatyw w tym zakresie nie tworzono specjalnych podstaw instytucjonalnych i finansowych. Główny nacisk położono na działania i środki krajowe. Poszczególne państwa same miały określić priorytety i plany działań, z zapewnieniem funduszy włącznie. W trakcie realizacji powstała jednak potrzeba koordynacji wybranych działań na poziomie unijnym. Miała temu służyć zatwierdzona na szczycie UE w Portugalii inicjatywa Techno Action Plan 2002.

2. Badania i innowacje – generowanie innowacji, rozwój nowoczesnych technologii oraz mechanizmów absorpcji wiedzy przez gospodarkę. Priorytety w tym zakresie obejmowały:

- stworzenie Europejskiego Obszaru Badawczego (ERA – *European Research Area*), którego celem była integracja działalności badawczo-rozwojowej na obszarze UE oraz zwiększenie mobilności kadry naukowej;
- zwiększenie do 2010 r. nakładów na B+R do poziomu 3% PKB, przy czym 2/3 środków miało pochodzić od przedsiębiorstw.

II. Liberalizacja i integracja rynków i sektorów sieciowych dotychczas wyłączonych z reguł wspólnego rynku (telekomunikacja, energetyka, transport, poczta, usługi finansowe). Miały one doprowadzić do utworzenia rzeczywistego rynku wewnętrznego oraz otoczenia sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości i w efekcie wzrostowi powiązań handlowych i wewnętrznej dynamiki rynku.

III. Rozwój przedsiębiorczości, kształtowanie warunków wolnej konkurencji poprzez deregulację i likwidację barier administracyjno-prawnych, tworzenie i rozwój biznesu, łatwiejszy dostęp firm i przyszłych przedsiębiorców do kapitału, wiedzy i technologii.

IV. Wzrost zatrudnienia i przebudowa modelu społecznego poprzez uelastyczenie rynków pracy, wzrost aktywności zawodowej, doskonalenie systemów edukacji, unowocześnienie modelu zabezpieczeń społecznych oraz ograniczanie biedy i wykluczeń społecznych. Lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich było głównym priorytetem Strategii Lizbońskiej, łączącym się z budowaniem gospodarki opartej na wiedzy. Znaczenie tego obszaru Strategii wiązało się ze starzeniem się ludności UE.

V. Wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju i zachowania środowiska naturalnego. W tym obszarze podkreślano zarówno działania odnoszące się do gospodarek (skala makro), jak i te dotyczące przedsiębiorstw.

Strategia Lizbońska w swoim oryginalnym kształcie z 2000 r. stopniowo rozwinięła się w nazbyt skomplikowaną strukturę z wieloma celami i działaniami oraz

niejasnym podziałem odpowiedzialności i zadań, szczególnie między UE a krajami członkowskimi⁷. Rezultaty realizacji założeń Strategii Lizbońskiej zostały poddane weryfikacji w 2005 r. Wyniki oceny nie były pozytywne⁸ i w konsekwencji dokonano rewizji pierwotnych założeń Strategii. W 2006 r. wyodrębniono (Rada Europejska) cztery priorytetowe obszary skorygowanej Strategii, której podstawowym celem było zwiększenie konkurencyjności międzynarodowej gospodarki UE⁹:

- Inwestowanie w kapitał ludzki i modernizacja rynku pracy. Główne cele tego priorytetu, uznanego za najważniejszy, to zapewnienie większej elastyczności rynku pracy i większej mobilności siły roboczej, zapewnienie obywatelom wysokiego poziomu pewności zatrudnienia oraz rozwiązywanie problemów demograficznych i promowanie dialogu międzykulturowego.
- Uwolnienie potencjału gospodarczego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw. W ramach tego priorytetu za najważniejsze cele uznano przyjęcie Karty małych i średnich przedsiębiorstw, zmniejszenie obciążeń administracyjnych oraz dalszą liberalizację usług finansowych i zwiększenie możliwości finansowania tych przedsiębiorstw za pomocą kapitału obcego.
- Wspieranie rozwoju wiedzy i innowacji. W ramach tego priorytetu w zasadzie powtórzono cele przyjęte w 2000 r., dodając pewne nowości, m.in. zwiększenie swobody przepływu wiedzy między różnymi ośrodkami UE.
- Przekształcenie Europy w obszar gospodarczy o niskiej emisji dwutlenku węgla i wysokiej efektywności energetycznej oraz przeciwdziałanie zmianom klimatycznym. Tutaj za główne zadania uznano: wdrożenie pakietu regulacji redukujących emisję gazów cieplarnianych, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych i tworzenie wewnętrznego rynku energii elektrycznej.

Ocena stopnia realizacji założeń odnowionej w 2006 r. i uzupełnianej w kolejnych latach Strategii Lizbońskiej jest utrudniona ze względu na kryzys finansowy i gospodarczy, który zmienił oblicze gospodarki europejskiej. W 2009 r. wartość PKB UE obniżyła się o 4%, a bezrobocie osiągnęło poziom blisko 10%, co oznacza, że ponad 23 mln osób pozostawało bez pracy. O destrukcji finansów publicznych świadczą rozmiary deficytu budżetowego, który sięga 7% PKB, a poziom długu publicznego wzrósł od 2007 r. o 20 p.p., osiągając blisko 80% PKB¹⁰.

Jednym z kluczowych celów UE w ramach Strategii Lizbońskiej było osiągnięcie 70% stopy zatrudnienia ludności w wieku produkcyjnym do 2010 r. i 50%.

⁷ European Commission, Commission Staff Working Document, *Lisbon Strategy evaluation document*, Brussels 2.02.2010, SEC(2010) 114 final.

⁸ Por. *The economic costs of non Lisbon. A survey of the literature on the economic impact of the Lisbon-type reforms*, "European Economy", European Commission, Occasional Papers, No 16, March 2005, s. 55.

⁹ T.G. Grosse, *Co dalej ze Strategią Lizbońską*, Analizy i Opinie, Instytut Spraw Publicznych, nr 84, kwiecień/maj 2008, s. 4-5.

¹⁰ European Commission, Commission Staff Working Document, *Lisbon Strategy...*, s. 10-14.

stopy zatrudnienia w grupie osób powyżej 54 lat oraz 60% stopy zatrudnienia dla kobiet. Realizacja tych celów uwarunkowana była reformami strukturalnymi europejskiego rynku pracy, poprawą w zakresie edukacji i szkoleń oraz promowaniem ustawicznego kształcenia. W latach 2005-2008 zatrudnienie wzrastało, a stopa bezrobocia obniżyła się do prawie 7%. Całkowite zatrudnienie w UE osiągnęło w 2008 r. poziom 65,9% (wzrost o prawie 4 p.p.), zatrudnienie kobiet 59,1%, a osób w starszym wieku 45,6%¹¹. Nie zostały więc osiągnięte zakładane w tym obszarze cele. Kryzys finansowy i ekonomiczny nie tylko uniemożliwił kontynuację założeń Strategii, ale nawet zniwelował jej wcześniejsze efekty: w latach 2009-2010 bezrobocie wzrosło. Komisja szacowała, że pracę straci łącznie ponad 7 mln osób, a stopa bezrobocia osiągnie w końcu 2010 r. ponad 10%. Bezrobocie dotyczy wszystkich grup wiekowych ludności, ale najbardziej niepokojący jest jego szybki wzrost w grupie osób młodych, co wydaje się świadczyć o niewłaściwej polityce edukacyjnej. Z kolei w grupie osób starszych (wiek 55-64) stopa zatrudnienia jest o ponad 30 p.p. niższa niż w grupie osób liczących 25-54 lata.

Na podstawie informacji statystycznych można więc stwierdzić, że do momentu wybuchu kryzysu gospodarczego trudno wskazać widoczny pozytywny wpływ przyjętych założeń odnowionej Strategii Lizbońskiej na gospodarkę Unii Europejskiej, w szczególności na budowanie gospodarki opartej na wiedzy, co uznaje się dzisiaj za warunek konkurencyjności. Przede wszystkim nie została osiągnięta 70% stopa zatrudnienia i 3% udział w PKB wydatków na badania i rozwój. W 2008 r. stopa zatrudnienia w UE osiągnęła poziom prawie 66% (wobec 62% w 2000 r.), ale następnie obniżyła się wskutek kryzysu. Nie zmniejszyła się również luka wzrostu wydajności między Unią a głównymi krajami rozwiniętymi (przede wszystkim USA). Łączne nakłady na badania i rozwój w Unii Europejskiej wyrażone jako procent PKB zwiększyły się bowiem minimalnie: z 1,82% w 2000 r. do 1,9% w 2008 r.

Działania na rzecz biznesu, szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw, przyniosły w ocenie Komisji poprawę warunków działania jednostek gospodarczych. Potwierdzają to również oceny zewnętrzne, m.in. w raporcie Banku Światowego *Doing Business*¹² jedna trzecia krajów członkowskich UE znalazła się wśród 30 pierwszych krajów (na 183 sklasyfikowane według kryterium warunków działania firm kraje i regiony), a dwie trzecie pośród pierwszych 50. Oznacza to poprawę pozycji UE jako całości w stosunku do wcześniejszych klasyfikacji. Skróceniu uległ średni czas niezbędny do uruchomienia działalności gospodarczej (do 8 dni), ale średni koszt wzrósł do 417 euro. W czerwcu 2008 r. przyjęta została Karta małych i średnich przedsiębiorstw (*The Small Business Act*), a w ślad za nią Komisja przygotowała kilka szczegółowych propozycji, m.in. dotyczących redukcji podatku od wartości dodanej (VAT) i ułatwień finansowych dla małych i średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza z udziałem Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

¹¹ Tamże, s. 15-16.

¹² <http://www.doingbusiness>, 15.11.2010.

Celem odnowionej Strategii Lizbońskiej była też zwiększona ochrona środowiska naturalnego, którego destrukcja przejawia się w zmianach klimatycznych. Promowanie rozwoju konkurencyjnego, efektywnego i bezpiecznego sektora energetycznego wykraczało poza działania związane ze Strategią. Działania związane ze środowiskiem zostały politycznie wyodrębnione i włączone do Strategii Zrównoważonego Rozwoju (SZR) przede wszystkim ze względu na czas niezbędny do ich realizacji. Perspektywa czasowa Strategii Lizbońskiej to okres 5-10 lat, podczas gdy SZR obejmuje kilka dziesięcioleci. Podkreślić tutaj należy, że Strategia Zrównoważonego Rozwoju obejmuje szeroki wachlarz problemów, które bezpośrednio bądź pośrednio łączą się z ochroną środowiska, m.in. globalny problem ubóstwa.

W odniesieniu do eksponowanej w Strategii Lizbońskiej emisji gazów cieplarnianych odnotować należy fakt spełnienia przez UE-15 standardów oraz zróżnicowanie emisji w różnych sektorach. W sektorze energetycznym, przetwórstwa przemysłowego, rolniczym i odpadów widoczne jest obniżenie emisji gazów cieplarnianych, natomiast znaczący jej wzrost wystąpił w transporcie.

Z perspektywy dziesięciolecia realizacji Strategii Lizbońskiej można wyrazić opinię, że nie był to projekt, który zwiększyłby w sposób znaczący (jak zakładano) konkurencyjność gospodarki Unii Europejskiej i poprawił sytuację społeczno-ekonomiczną jej obywateli. Komisja Europejska wyraża jednak pogląd, że mimo wszystko nie można mówić o całkowitym niepowodzeniu Strategii Lizbońskiej¹³. Oczekiwania przedsiębiorców i konsumentów były jednak większe, stąd wynikała raczej niekorzystna ocena działań Unii Europejskiej w tym względzie.

4. Strategia „Europa 2020”

W lutym 2010 r. przewodniczący Komisji Europejskiej J.M. Barroso przedstawił koncepcję „Europa 2020”. Jej celem jest rozwój zrównoważonej społecznej gospodarki rynkowej, której cechą będzie konkurencyjność, innowacyjność oraz wysoki poziom integracji. W strategii tej połączone zostały ścieżki wyjścia z trwającego kryzysu z planem reform strukturalnych. Poza tym przewidywane działania mają zapobiec zwiększaniu się rozbieżności (dywergencji) między krajami należącymi do Eurosystemu (Unii Gospodarczej i Walutowej), które negatywnie wpływają na wspólną walutę euro.

W Strategii, przyjętej przez Radę Europejską w czerwcu 2010 r., określone zostały trzy priorytety dla zrównoważonego wzrostu i zatrudnienia i w ich ramach siedem flagowych inicjatyw¹⁴:

1. „Mądry wzrost”. Należy go rozumieć jako wzrost oparty na innowacjach, edukacji i wiedzy oraz informatyzacji społeczeństwa. W zakresie innowacji głów-

¹³ European Commission, Commission Staff Working Document, *Lisbon Strategy...*, s. 3.

¹⁴ European Commission, Communication from the Commission Europe 2020. *A Strategy for...*

ny akcent ma być położony na poprawę warunków i dostępu do środków finansowych przeznaczonych na badania i innowacje w celu umocnienia łańcucha innowacyjnego i wysokiego poziomu inwestycji w całej UE. Ma to z kolei doprowadzić do wzrostu produktywności przez poprawę wyników w zakresie badań i rozwoju oraz innowacji, oraz lepsze wykorzystanie potencjału technologiczno-informacyjnego. Uzasadnienie dla przyjęcia priorytetu – wzrost oparty na wiedzy i innowacjach – i nadania mu najważniejszej rangi wynika z porównań międzynarodowych¹⁵. W zakresie innowacji Unia Europejska pozostaje wyraźnie w tyle za głównymi konkurentami: wydatki na badania i rozwój stanowią ciągle mniej niż 2% PKB, podczas gdy w USA wynoszą one 2,6%, a w Japonii 3,4%. Tylko firma Google przeznacza rocznie więcej środków na badania i rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych niż Unia Europejska¹⁶.

Głównym celem działań w obszarze edukacji i wiedzy jest osiągnięcie wysokiego poziomu i międzynarodowej atrakcyjności europejskich szkół wyższych oraz podniesienie jakości edukacji na wszystkich szczeblach. Komisja ocenia, że ok. jedna czwarta uczniów nie posiada odpowiednich umiejętności w zakresie czytania, a co siódmy młody człowiek kończy edukację zbyt wcześnie. Wykształceniem uniwersyteckim legitymuje się w Unii Europejskiej mniej niż 30% osób w wieku 25-34 lat, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych 40%, a w Japonii ponad 50%. Wśród pierwszych dwudziestu uniwersytetów na światowej liście znalazły się tylko dwa europejskie¹⁷.

Informatyzacja społeczeństwa będzie polegała przede wszystkim na przyspieszeniu upowszechniania internetu i osiąganiu przez gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa korzyści z jednolitego rynku mediów cyfrowych. Komisja szacuje, że globalny popyt na technologie informacyjne i komunikacyjne wynosi ok. 2000 bilionów euro, przy czym tylko jedna czwarta tego popytu pochodzi z firm UE.

2. „Zrównoważony wzrost”. Ten priorytet oznacza budowanie gospodarki mniej surowcochłonnej, zrównoważonej i konkurencyjnej, rozwijającej nowe procesy i technologie, także te służące ochronie środowiska (*green technologies*). Umacnianie przewag konkurencyjnych dotyczy w szczególności przemysłu przetwórczego i związane jest z pozycją innowacyjną małych i średnich przedsiębiorstw. Narzędziami realizacji tego celu będzie w zamyśle Komisji europejska sieć współpracy, modernizacja bazy przemysłowej UE i zwiększanie efektywności wykorzystania zasobów. Poza tym niezbędne będzie przededefiniowanie polityki przemysłowej i dostosowanie jej do wymogów globalizacji. Zabieg ten musi obejmować zarówno rynek wewnętrzny i konkurencję, jak również politykę regionalną, handel i inwestycje oraz dalszą konwergencję standardów i regulacji. W ramach

¹⁵ European Commission, Europe 2020. Background for the Informal European Council, 11 February 2010.

¹⁶ European Commission, Communication from the Commission Europe 2020, *A Strategy for...*, s. 10.

¹⁷ Tamże.

tego priorytetu zapisano także walkę ze zmianami klimatycznymi, przede wszystkim przez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (ten cel wykracza poza dekadę określoną przez Strategię) oraz pełne wykorzystanie nowych technologii. Ochronie środowiska ma sprzyjać także zwiększenie efektywnego i czystego wykorzystania własnych zasobów energetycznych UE. Pożądane byłoby zmniejszenie do 2020 r. importu ropy naftowej i gazu (podano wartość tego zmniejszenia: 60 bilionów euro), co poza względami finansowymi ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego UE. Na własne zasoby energetyczne UE mają w 20% składać się odnawialne źródła energii, których wykorzystanie może potencjalnie stworzyć ponad 600 tys. miejsc pracy¹⁸.

3. „Zintegrowany (*inclusive*) wzrost”. Głównymi wyznacznikami tego priorytetu są: wysokie zatrudnienie, spójność społeczna i terytorialna oraz przeciwdziałanie ubóstwu. Inklusywny wzrost oznacza bowiem wzmocnianie społecznej pozycji ludności poprzez wysoką stopę zatrudnienia, inwestycje w rozwój zdolności, umiejętności i kompetencji jednostek, walkę z ubóstwem i modernizację rynku pracy, szkolenia i system ochrony społecznej. Wszystko to ma sprzyjać antycypowaniu i zarządzaniu zmianami oraz budowie zintegrowanego społeczeństwa.

Podstawowe działania w ramach tego priorytetu wymagają modernizacji polityki w zakresie edukacji, szkoleń i zatrudnienia, a także unowocześnienia systemu ochrony społecznej. Natomiast głównymi instrumentami będącymi w dyspozycji instytucji UE oraz rządów państw członkowskich powinny być redukcja bezrobocia strukturalnego oraz zwiększenie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Scharakteryzowane wyżej skrótowo priorytety mają być realizowane za pomocą pięciu kluczowych celów:

- zwiększenie stopy zatrudnienia ludności w wieku 20-64 lat z obecnych 69 do 75%;
- zwiększenie wydatków na badania i rozwój: inwestycje w R i D powinny osiągnąć 3% PKB, przede wszystkim przez poprawę warunków inwestowania w badania i rozwój przez sektor prywatny;
- zrealizowanie celów klimatycznych, tzn. redukcję emisji gazów o co najmniej 20% w stosunku do 1990 r. lub (w sprzyjających warunkach) nawet o 30%, zwiększenie udziału energii odnawialnej w całkowitej konsumpcji energii do 20% i osiągnięcie 20% wzrostu wydajności energii;
- zmniejszenie udziału osób wcześniej rezygnujących z edukacji do 10% (obecnie 15%) i zwiększenie udziału populacji młodej generacji (30-34 lat) z wyższym wykształceniem do przynajmniej 40% (obecnie 31%);
- zmniejszenie liczby ludności żyjącej poniżej granicy ubóstwa o 20 mln osób (czyli o 25%).

W ramach każdego priorytetu zaplanowano opracowanie i przyjęcie specyficznych instrumentów, tzw. inicjatyw flagowych, w których określono niezbędne

¹⁸ Tamże, s. 13.

działania na szczeblu UE (Komisji) i państw członkowskich. I tak dla priorytetu „Mądry wzrost” przewidziane zostały trzy inicjatywy: „Innowacyjna Unia”, „Dynamiczna młodzież” i „Cyfrowa agenda dla Europy”. Ta ostatnia inicjatywa przybrała już formę oficjalnego dokumentu Komisji. Przykładowo inicjatywa „Innowacyjna Unia” wymaga przygotowania przez Komisję UE projektów w sprawach:

- utworzenia europejskiej przestrzeni badawczej;
- poprawy warunków dla innowacyjności;
- utworzenia europejskiego partnerstwa innowacyjnego;
- umocnienia i rozwoju znaczenia instrumentów UE wzmacniających innowacje, m.in. fundusze strukturalne i rolne;
- promowania partnerstwa wiedzy i jej zastosowań w praktyce.

Na szczeblu państw członkowskich niezbędne są reformy w zakresie systemu badań i rozwoju oraz innowacji, zwiększenie kształcenia o charakterze inżyniersko-technicznym i matematycznym oraz utworzenie instrumentów finansowych sprzyjających prywatnemu finansowaniu badań.

Priorytet „Zrównoważony wzrost” wymaga zdaniem Komisji zrealizowania dwóch inicjatyw: „Europa wydajnych zasobów” i „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”. Dla tej ostatniej inicjatywy Komisja UE przygotowała, a Rada 13 lipca 2010 r. przyjęła wytyczne dla państw członkowskich i instytucji wspólnotowych¹⁹.

Z kolei dla priorytetu „Zintegrowany wzrost” przewidziano dwie inicjatywy flagowe: „Agenda dla nowych umiejętności i pracy” oraz „Europejska platforma przeciw ubóstwu”. Zwiększanie zatrudnienia i walka z bezrobociem wymagają zdecydowanych i szybkich działań, stąd też Komisja przygotowała dla Rady UE propozycje wytycznych i decyzji, które będą wiązały państwa członkowskie.

5. Zakończenie

Problem konkurencyjności przemysłu i całej gospodarki Wspólnoty wydaje się jednym z priorytetów działań Komisji UE od lat 70. Od początku XXI wieku próbowano nadać temu priorytetowi formę szeroko zakrojonej strategii, obejmującej wiele celów, co było szczególnie widoczne w zapisach Strategii Lizbońskiej. Takie ujęcie utrudniało ich realizację, ponadto do jej częściowego niepowodzenia przyczynił się kryzys finansowy i gospodarczy. Upowszechniona w lutym i przyjęta przez Radę Unii Europejskiej w czerwcu 2010 r. Strategia „Europa 2020” zawiera nieco ograniczoną liczbę priorytetów i celów, niemniej znajdują się w niej powtórzenia wielu celów zawartych w Strategii Lizbońskiej. Jednak podkreślić należy fakt, że w Strategii „Europa 2020” zmniejszyła się liczba priorytetów i w bardziej przejrzysty sposób rozdzielone zostały zadania między wspólne instytucje i pań-

¹⁹ European Commission, *Recommendation for a Council Recommendation on broad guidelines for the economic policies of the Member States and of the Union*, Brussels, SEC(2010) 488/3.

stwa członkowskie. Może to zapowiadać wyższą skuteczność ich realizacji, gdyż środki finansowe przypadające na poszczególne priorytety będą większe. Oceny efektów tej strategii będzie można dokonać jednak dopiero w przyszłości.

Literatura

- Coffey P. (ed.), *Main Economic Policy Areas of the EEC – Towards 1992*, Academic Publishers, Dordrecht 1990.
- A Community Strategy to Develop Europe's Industry*, Commission of the EC, Brussels 1981.
- The economic costs of non Lisbon. A survey of the literature on the economic impact of the Lisbon-type reforms*, "European Economy", Occasional Papers, European Commission, No 16, March 2005.
- Grosse T.G., *Co dalej ze Strategią Lizbońską*, Analizy i Opinie, nr 84, kwiecień/maj 2008, Instytut Spraw Publicznych.
- European Commission, *Europe 2020. Background for the Informal European Council*, 11 February 2010.
- European Commission, Commission Staff Working Document, *Lisbon Strategy evaluation document*, Brussels 2.2.2010, SEC(2010) 114 final.
- European Commission, *Recommendation for a Council Recommendation on broad guidelines for the economic policies of the Member States and of the Union*, Brussels, SEC(2010) 488/3.
- European Commission, *Communication from the Commission Europe 2020. A Strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, Brussels, 3.03.2010.
- Jantón-Drozdowska E., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Ars boni et aequi, Poznań 2009.
- Memorandum from the Commission on the Technological and Industrial Policy Programme*, Commission of the EC, Brussels 1973.
- La politique industrielle de la Communauté*, Memorandum de la Commission au Conseil, Commission des Communautés Européennes, Bruxelles 1970.
- Sulmicka M., *Strategia Lizbońska – nowe wyzwania*, „Polityka Społeczna” 2005, nr 1. <http://www.doingbusiness.org/>, 15.11.2010.

THE POLICY OF SUPPORTING COMPETITIVENESS IN THE EUROPEAN UNION

Summary: International competitiveness of firms and economies arouse interest of not only business but also state's institutions and the European Union (EU). The latter should create the favourable economic, legal and demographic environment to improve competitiveness of firms and economies. In the paper there are analyzed the EU projects which aim at building competitive European economy, even if the term "competitiveness" is not in common use. The last EU project, Strategy Europe 2020, puts forward three mutually reinforcing priorities: smart growth (developing an economy based on knowledge and innovation), sustainable growth (promoting a more resource efficient, greener and more competitive economy) and inclusive growth (fostering a high-employment economy delivering social and territorial cohesion).